Рабіндранат Тагор

Два вірші у перекладі з бенгальської мови

Перекладач: Василь Мисик

Джерело: З книги: Захід і Схід: Переклади/ К.:Дніпро,1990

Чудесний камінь

Безумець із розпатланим волоссям,
Брудний і чорний, цілий вік шукає
чудесний камінь,
Весь висох він, повипинались кості,
Уста зімкнув він,
і замкнув він серце,
І тільки полум'ям палають очі —
Як світляки,
вони в усі кутки
Присвічують невтомно серед ночі.

Ніхто йому не відчиняє двері,
не просить до вечері
Голодного, в убогому лахмітті.
Ніхто не привітає,
не спитає,
Куди іде він і чого шукає,
Він, найнещасніший бідняк на світі!

І він пишався,
що не піддавався
Принадам світу, що йому не треба
Ні злота, ні прикрас,
він із нужди сміявсь
І тільки каменя шукав для себе.

Шуміло перед ним безмежне море,
І хвилі підіймались,
насміхались
Над божевільним.
Небо неозоре
Дивилось, не моргнувши.
Вітер дужий,
Усе ламаючи, ревів навколо.
На зміну дневі
в неясному мреві
Зринало місяця повільне коло.

Вода текла й співала,
наче знала,
Де камінь той, на березі якому.
Щоб відшукати,
треба розгадати
Її тихеньку, таємничу мову...

А море грало,
грало і співало,
Байдуже слухаючи власний голос,
І люди йшли, і люди все змінялись,
і плакали, й сміялись,
І далі йшов безумець напівголий.

Розповідають, нібито колись,
Як золотом на камені чудеснім
З'явився перший твір, боги небесні
Навшпинячки до моря подались
Із демонами вкупі
й зазирнули
З цікавістю в глибінь (і не здригнули
Божественні повіки).
Мовчазні,

Схиливши голови, вони стояли
І голос океану наслухали,
Заплющившись, неначе у півсні.
І потім у глибінь вони пірнули,
І вічну тайну
сколихнули,
Запінили весь обшир океану —
І після довгих
і тяжких зусиль
Богиня Лакшмі, вийшовши із хвиль,
Красу їм появила незрівнянну.

І на цьому-от узбережжі,
худий, в пошарпаній одежі,
Блукав безумець, розбирав каміння...
Надію втратив, та зберіг терпіння —
І вже за звичкою
тремтячими руками
Він помацки шукав
чудесний камінь.
А роки йшли.
Він забував про втому.

...Покинута, сама у цілім світі
До себе друга кличе
пташка в вітті,
Всю ніч зове в гаю глухому,
Гукає днями,
без надії й тями,
Зове товариша свого додому.
Здіймає море,
забутне, суворе,
Під небо хвилі, мов кого шукає,
Але ніхто йому не відгукнеться!
Даремно в берег б'еться,

Зове того,
кого й само не знає!

Кого шукає в пітьмі світовій
Мінливий всесвіт наш, іскринок рій?
Так суджено йому — плисти в безмежжі!
Так і безумець бідний: без надій
шукає камінь свій,
Скитається в пошарпаній одежі.
Його хлоп'я серед села зустріло:
"Саньясі, звідкіля у вас
цей дивовижний пас,
Цеп золотий, що облягає тіло?"
Аж затрусивсь бідняк.
І справді так!
Коли ж залізо ржаве злотом стало?
Він ланки золоті перебирав,
Він думав, що то сон,
пуста мара,
Він очі тер, а диво не зникало.
Себе по лобі вдарив мандрівник,
і до землі поник,
І кляв себе, і дико озирався.

Де ділося воно,
те диво див,
Що У руках він мав і знов згубив,
Що ради нього цілий вік скитався?
І далі вирушає він у світ,
І дику гальку,
як багато літ,
До ржавого заліза тулить знову,
І відкидає безуважно вбік.
Отак-то він,

нещасний чоловік,
Десь викинув і знахідку чудову!

На захід сонце, меркнучи, іде,
І захід —
наче золото прозоре.
І золотом тече гаряче море,
Й зоря вечірня
снить про золоте.
А божевільний дід
бреде на схід,
Розшукує свій скарб серед каміння.
Знесилився,
зігнувсь високий стан,
І серце зсохло, наче те коріння
У дерева, що вирвав буревій.
І довга путь — хоч би душа на ній!
Прослалася з нікуди у нікуди.

Кругом — лише пісок.
І знову змрок
Землі поблідлій наляга на груди.

Піввіку, бідний, у шуканні збув —
І тільки раз, не бачивши, відчув
У стомленій руці чудесний камінь!
І скільки б не судилося йому
Прожити літ на березі цьому,
Він проживе їх у шуканні.